

UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsakega meseca ter stoji za vse leto 3 gold., a za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo, naročnino in oznanila pa Milic-eva tiskarna v Ljubljani.

Štev. 17.

V Ljubljani, 1. septembra 1889. l.

XXIX. leto.

Društvo v pomoč učiteljem in njihovim vdovam in sirotam na Kranjskem.

II.

Dragi tovariši!

Osnova pravil, kakor jo je nasvétoval tajnik v odborovi seji v 13. dan m. m., se glasi:

§. 1. Društvo v pomoč učiteljem, njihovim vdovam in sirotam na Kranjskem ima sedež v Ljubljani; zadača je njemu dvojja:

a) ali zagotavlja svojim društvnikom v življenji preužitnino (rento), b) ali jamči njihovim vdovam in sirotam na vsako leto pokojnino, oziroma vzgojnino.

§. 2. ostane, kakor je v pravilih l. 1882. (Udje vdovskega učiteljskega društva naj to primerjajo s temi pravili; ta § pravi namreč, da se tem udom ne všteva v postavne določbe.)

II. Člani in dobrotniki.

§. 3. Vsak na javni ljudski šoli na Kranjskem nameščen učitelj ali podučitelj, istotako vsaka učiteljica ali podučiteljica more biti ud temu društvu.

§. 4. govori o vzprejetji v društvo in ostane po st. pr.

§. 5. Kdor izstopi iz društva, izgubi vse pravice do njega pridobljene.

Izstopa pa, a) kdor se pismeno oglašča, b) kdor ne plačuje doneskov po pravilih v določenem obroku, c) kdor prostovoljno izstopi od učiteljstva, d) kdor se zarad hudodelstva iz učiteljstva izloči, e) učiteljica, kadar se omoži, tudi ako ostane pri učiteljstvu in f) kdor se preseli v drugo kronovino avstro-ogerske države, akoravno ostane pri učiteljstvu.

Pod a, b, c, d ni povračila, pod e in f se vplačani znesek brez obresti povračuje.

§. 6. govori o dobrotnikih.

III. Vplačanje.

§. 7. Vsak ud brez razločka spola plača 2 gld. vstopnine, in naznani ali pristopa za se, ali z obitelji k društvu.

Kdor pristopa le za svojo osebo in zahteva le preužitnino v življenji, plača tolikrat po polgoldinarja, kolikor let je star; kdor pa z obitelji pristopa, plača tolikrat po goldinarji, kolikor let je dovršil. Za vplačevanje se določi dōba 2 let; tudi se lahko na mesec vplačuje.

§. 8. Razen tega pa plačujejo neoženjeni po 3 gld.; oženjeni pa po 6 gld. na leto. Ako hoče neoženjen veljati za oženjenega in pravice do društva v tem oziru pridobiti, mora zaostalo vse doplačati in letnino kot oženjeni plačati, sicer velja za neoženjenega.

Oženjeni, nad 50 let stari, se ne vzprejemajo več.

§. 9. govori o vplačevanju, kakor v st. pr. § 10.

IV. Preužitnina, pokojnina in vzgojnina.

§. 10. Udje društva imajo pravico do preužitnine v življenji, ali pa do pokojnine in vzgojnine za svojo obitelj.

Kdor je 40 let redno vplačeval svoje doneske društveni blagajnici, dobí pravico do preužitnine 200 gld., ali pa dobí njegova vdova pravico do pokojnine 200 gld. in za vsakega zakonskega otroka četrtno tega; sirote po očetu in materi dobé dvojni znesek.

§. 11. Vdove in sirote dobivajo pravico do podpore le tedaj, ako je umrši soprog, oziroma oče vsaj dve leti bil ud društva, ako je redno vplačeval, in če so ž njim skupaj živeli; istotako se učiteljem in učiteljicam pravica še le priznava po preteku dveh let.

§. 12. Ko preteče dvoje let, začnejo se šteti vdovam in sirotam leta in sicer tako, da imajo od 1. do vštetega 5. leta prvo petletnico t. j. osminko polne pokojnine 200 gld., ko mine prvih pet let imajo užé pravico do druge osminke in tako imajo po preteklih slehernih petih let takoj ob začetku te dôle, pravico do osminke zanaprej.

Učitelji pa učiteljice dovršivši dvoletno preizkušnjo zdravja, dobivajo prvo leto potem užé pravico do 5 gld. preužitnine i. t. d.

V izrednih slučajih se tudi lahko kaj posodi na preužitnino, vender se to pri izplačevanju všteva. Konečno odločuje o tem odbor.

Dosihmal je razprava bila mirna in sklepovanje soglasno. Ko pa poročevalec prečita §§ 10, 11 in 12, je zadela kosa ob kamen. Vnela se je živahna debata. — Pred vsem gre opomniti, da nasvétovana pravila se ne tičejo „starih udov“, da ni nikdo govoril pro „domo sua“, navzoči so nasvèt presojevali vsak iz svojega stališča. Ne dá se tajiti, da ima predlog svojo senčno stran in ta je: Po starih pravilih je dobila vdova pravico do vse pokojnine precej, ko je minulo dvoje let, to je bilo na korist posebno mladim vdovam z obilno deco; starejši učitelji so plačevali, obitelj mlajših je uživala. Društvo je bilo sploh na človekoljubni podlogi, prav na podlogi krščanskega usmiljenja. To so tudi poudarjali nekateri odborniki rekoč, da je društvo osnovano le za vdove in sirote; prvi darovi so se stekali le pod tem imenom; poudarjali so dalje, pokojnina 200 gld. je sicer vabljava, a kdo jih bode dočakal, ako se še odštevajo 2 leti preizkušnje. Ako užé zdaj učitelji niso pristopali, ko so po preteklih 2 letih vse pravice do društvenega premoženja namreč 100 gld. za vdovo in 25 gld. za vsako siroto dobivali, toliko manj bodo zdaj pristopali, ko dobijo po preteklih 2 letih le osminko od 200 gld. t. j. samo 25 gld. za se in četrti del tega za vsako siroto. Po teh novih pravilih bi dobile še le v dvajsetih letih to, kar zdaj morejo dobiti užé v jednom, oziroma tretjem letu. Nova pravila bi bila poglavitno na korist le neoženjenim in učiteljicam, ako bi izstopale iz tega ali onega vzroka od učiteljstva. Tako društvo bi ne bilo potem vdovsko društvo, marveč učiteljsko društvo v vzajemno podporo; javalne bi tudi vlada dovolila v tako premembo.

 Društvo se še zdaj imenuje društvo v pomoč učiteljem, njihovim vdovam in sirotam, in se ozira kolikor toliko, samo da le izredno na onemogle in take učitelje, ki so v posebnih nadlogah.

A drugi so temu ugovarjali nekako tako-le: Kdor kaj plačuje, ta naj uživa. Naši učitelji, videti to korist, da precej po preteku dveh let dobivajo pravico do društvenega premoženja, odlašali so s pristopom od leta do leta, tako da se je marsikdo, kakor smo užé ućakali, prepozno in zaman spomnil vdovskega učiteljskega društva

Vdove tudi po novih pravilih niso zadej postavljene, ker užé 1. leto po dovršenem dvoletji dobivajo pravico do 25 gld. in za to je užé po navadnem 500 gld. kapitala treba.

Vdova more to uživati ves čas življenja in društvo pri tem dosti riskira. Ako je zdaj ranjki soprog vplačal samo kakih 60—80 gld., je potegnila njegova vdova užé več sto od društva in še dobiva. Usmiljenje je lepa stvar, a voditi je more razumnost in pravica. Kdor hoče več nakloniti svoji obitelji, naj pristopi, dokler je mlad in zdrav, saj ure in dneva smrti ne pové nobena pratika, naj ne čaka, da bodo drugi popravljali, kar on zamudi.

Vsaka stranka je zagovarjala svoje stališče, zato je konečno obveljal nasvèt, naj se vsa ta stvar dene na dnevni red prihodnjega občnega zбора, ki ima biti v ponedeljek 2. dan m. septembra t. l. Poprej naj se pa učiteljem dobro pojasni, da stvar premislijo in preudarjajo, saj odbor nima drugega namena, nego, da bi udom kaj koristil, in pa da bi kranjski učitelji sploh spoznali dobrote in koristi, katere jim ponuja to društvo. Poudarjalo se je tudi pri odborovi seji, da bi bilo le pravično, ako bi starejši učitelji tudi redno kako korist v tem društvu imeli, in zato je bilo v odboru nasvétovano, naj učitelji, ki so užé nad 20 let pri tem društvu, plačujejo le polovico letnih doneskov, oziroma le po 3 in po 2 gld. na leto. Odbor se vendar ni določil za kak konkreten predlog in hoče ta nalog izročiti občnemu zboru; stvar hoče biti premišljena, da ne bode kdo glasoval tako, da bi se kasneje kesal.

Matej Močnik,
tajnik.

Domača vzgoja.

Piše **Jakob Dimnik.**

(Dalje.)

Za otroke je najboljša prav priprosta, navadna jed; zato je popolnoma napačno, če nekateri stariši otrokom najboljše in najdražje jedí ponujajo ter ne pomislijo, kaj je otrokom treba in zdravo, ampak jih silijo s takimi jedmi, ki jim dobro dišé. To je res čudno! V drugih zadevah se pa izgovarjajo: „To ni za otroke; ta pot je za otroke predolga; v takem vremenu otroci ne morejo na prosto; to delo je otrokom pretežko itd. a v jedi in pijači naj bi pa bili otroci enaki odraslim ljudem? Ne samo, da se na ta način pri otroku vzgojuje poželjivost, ampak škoduje mu to tudi v poznejših letih, ker mu nobena jed in pijača ne diši, zato ker je bil v mladosti preveč razvajen.

Kako pogubna je poželjivost, kaže nam vzgled, kojega nam je pripovedoval star, izkušen učitelj tako-le: „Kot 19letni mladenič dovršil sem učiteljšče ter dobil sem tudi kmalu učiteljsko službo; poleg te dobil sem tudi v privatni hiši mesto domačega učitelja. Poučeval sem pri tej družini štiri otroke in sicer dva dečka in dve deklici. Dečka sta imela 13 in 6 let, deklici pa po 11 in 9 let. Otroci so bili v mnogih zadevah jako razvajeni, posebno v jedi in pijači so bili zeló nezmerni. Njih oče je bil premožen trgovec. V zalogi imel je mnogo vina, piva, žganja in sladkarij. Starejši deček smel je užé pivo piti kolikor in kadar je hotel; včasih si je pa tudi užé kako dobro žgano pijačo privoščil. Posode s sladkarijami bile so pa vsim drugim otrokom na razpolaganje. Pri obedu dobil je 13letni deček kot starejši sin prvi juho in meso. Tù pa tam dobil je tudi od očeta kako smodko, kojo je prav poželjivo pokadil. — V tej družini je oče svoje otroke popolnoma napačno vzgojeval. Včasih opominjal sem moža, da taka vzgoja ne bode ugajala, a zaslepljeni mož mi odgovorí: „Otrók ni treba tako zeló brzdati; saj vendar vem kot 45letni mož in oče, kako se otroci vzgojujejo; v tej zadevi me mlad človek ne bode poučeval itd.“ Takoj sem spoznal nespamet tega moža, ki je bil pa v obče še precej spoštovan; nisem pa imel toliko poguma, da bi mu bil razodel svoje misli, da bi

ne nastal prepir med nama, kajti, kdor hoče zaslepljenim starišem njihove neumnosti v vzgoji otrok razkrivati, mora imeti mnogo poguma, a tega mlad učitelj nima, posebno če ima odvisno službo.

Ker se nobeden teh otrok ni hotel učiti ne v šoli in ne doma, sklenejo stariši, da bodo starejšega 14letnega dečka dali k trgovinstvu, da se je bode učil. Nikjer pa sin ni mogel dolgo ostati; v osmih dneh bil je užé zopet doma. V štirih mesecih ni bil nič manj, kakor v petih službah. Potem ga pa mati vzame pod svoje krilo, in ga pelje k svojemu svaku, da bi se učil trgovine. S solznimi očmi prosi svojo sestro (trgovčevo soprogo), da naj kolikor le mogoče lepo ravná z dečkom. Razume se ob sebi, da ji je sestra to tudi obljubila, pa tudi deček je obljubil, da bode priden — a vse zaman. V štirinajstih dneh jo je užé zopet popihal domov ter se izgovarjal, da mu ni mogoče več prestati pri stricu, ker mora težke zaboje nositi na pošto in zjutraj zgodaj vstajati; pri obedu dobí samo goveje meso, a stric jé pa tudi kuretino itd. Sploh pa, nadaljuje sin, ne grem več iz domače hiše, rajši končam si življenje. To je stariše silno pretreslo in dovolili so mu, da ostane doma.

Bodočnost te družine bila je zeló žalostna. Oče umrl je od skrbi in žalosti; mati je pa vodila nadalje gospodarstvo za mladoletne otroke, koji so v kratkem času hišo popolnoma razdjali. Mati z osivelimi lasmi bila je tudi komaj pol živa. Starejši sin bil je užé dvakrat v jetnišnici; edina hči, lepa Minka, živela je v mestu v neki razupiti hiši. In mlajši sin, 19letni postopač, pohajal je brez dela“.

To je bil sad slabe vzgoje, — in takih slučajev ni malo.

Dandanes slišimo premnogo tožeb, da je današnji rod naravno preveč pohabljen; vse tožbe so pa jedine v tem, da je vzrok tej pohabljenosti le poželjivost. Saj to tudi ni čudno, ker premnogi sodijo življenje po tém, kar so dobrega ali veselega užili in dneve, v kojih se niso nič zabavali, smatrajo izgubljene za življenje. V dolžnost si moramo šteti, da take napake, kolikor le mogoče vsaj pri mladini, uničujemo. Bog je starišem dal nalogo, da svoje otroke vzgojujejo — in sicer naravno vzgojujejo; to je njihova dolžnost; naravno vzgojajo svoje otroke pa tisti stariši, ki jih varujejo poželjivosti, koja ima vedno nenravne nasledke za sabo. Stopimo le zvečer v kako boljše gostilno; vsa polna je raznih gostov. Navidezno je to gotovo dobro znamenje ljudskega blagostanja, pa vender večina teh gostov toži o slabih časih. Mnogo teh gostov žíví pa res v velikej bedi in revščini. In kako tudi ne? Domá imajo veliko družino, koje morajo vsaki dan preživeti — a vender sedé vedno v gostilni. Zakaj neki? Zato, ker nimajo toliko moči, da bi premagali svojo poželjivost; njihova volja ni toliko močna, da bi premagali poželjivost po razveseljevanji in lahkem življenji, misleči, saj za jedenkrat ne stane tako razveseljevanje mnogo, vsakdanje skrbi si pa vender za kratek čas izbijemo iz glave. Nekateri si še celó domišljujejo, da se naučé v gostilniški družbi mnogo koristnege za življenje; ne smili se jim ne čas, ne denar, kojega bi domá také krvavo potrebovali. V starejših časih zahajali so le možjé v gostilno; dandanes nahajamo pa tudi njihove žené pozno v noči, ki sedé v zakajeni gostilni, otroke pa prepuščajo deklam v varstvo. Ali ni kadenje užé samo še-le umetno priučen užitek in, ali ni poželjivost po kadenji pri nekaterih tako velika, da njim postanejo smodke skoraj potreben živež? Poželjivost po kadenji je pa od dne do dne večja, da, užé v ženske kroge se je priklatila.

Mnogi možjé, tudi oženjeni, privoščijo si v gostilni prav mnogokrat tudi kako dobro večerjo; žena in otroci uživajo pa domá najbolj priproste in slabe jedí. Zopet druge vrste možjé so pa bolj usmiljeni in občutljivi in mislijo, kar sami uživajo, naj dobí tudi njihova družina ter peljejo zato vso družino v gostilno in napravijo na jeden večer toliko, kar bi njim domá zadostovalo za ves teden. Posebno v mestih je prav mnogo takih

družin, da, še celó takih, ki domá nič ne kuhajo, ampak hodijo vedno v gostilno na hrano. Marsikateremu teh vsakdanjih gostov pride pa včasih pri čaši piva vsejedno prav pametna misel v glavo, da bi bilo vender bolje, ko bi ne zahajal sleherni večer v gostilno ter raje domá počival in se pripravljaj za delo prihodnjega dné. Pa volja je dobra, a meso je slabo. Rad bi se odvadil te pogubne navade, pa poželjivost po gostilniškem življenji se mu je užé tako trdno ukoreninila, da se ne more več premagovati, da bi ne šel v gostilno. Pa ne samo to, še mnogo več zahteva poželjivost od pomehkuženega človeka. Namesto, da bi šel peš na zabavišče, najame voznika in se pelje. Pa tudi pri obleki se kaže poželjivost v največji meri — posebno pri ženskem spolu. Koliko je takih žen, ki hočejo imeti vedno nove, dragocene obleke ter s tem sebe in družino svojo pripeljejo v revščino. In kak vzgled dajo tako gospodinje svojim otrokom in poslom?

Kakšna je pa šele poželjivost na duševnem polji! Ves svet se hoče le zabavati; ljudje hočejo imeti svet za gledališčno predstavo, ne da bi samo sodelovali, kajti kdor je sodelaven, ne postane nikdar ali pa le redkokedaj poželjiv. (Dalje prih.)

Svitoslav i Danica.

XXXII. 1879. Razun cerkvenega ogovora v Ternovem po besedah ps. 148: „Mladenči in device, stari z mlajšimi naj hvalijo ime Gospodovo“ zložil je Svitoslav posebno pesem za 25letnico župnikovanja preč. g. Fr. Karuna 22. prosinca 1879 v 4 razstavkih z naslednjim začetkom:

Zadoni naj glas veselja,
Čast Bogú, ovčicam mir!
Se spolnila nam je želja:
Jubilira naš Pastir.

Naj Gradašice bregova
Napolnuje pesem nova:
Serce naše se topí,
Vse je polno radosti itd.

Čvrsta in sveta je pesem „Sveta Elizabeta“ v 15 kiticah na str. 126—7, katere bodi na primer:

1. Na kraljévem stolu Luč izhaja sveta, Bog jo je izvolil: Hči je Lizabeta. Nje življenje, Nje terpljenje Béri, premišljuj zvestó, Uči poti se v nebó! . .	14. „Bolj sem srečna v reví, Oče moj preblagi! Kot ste vi v kraljévi Hiši zlati, dragi: Ne branite, — Veselite Se, ker vaša srečna hči V službi Božji zdaj živí.	15. Rajska ta nevesta Malo še živela Jezusu je zvesta, Njemu hvalo pela; In v prikazni Prav prijazni Jezus sam pové ji zdaj: Pojdi z mano v sveti raj!“

Na str. 136 kaže, kako naj se premeni papeževa himna za Leona XIII namesto „Blagor Piju bod' Očetu“ naj se poje na pr. „Blagor papežu Leonu, — Blagor, blagor Bog mu daj! itd. — Blagoslovil je Msg. Jeran spominek na grobu preč. g. Aleša Jerala, zlato- in demantomašnika z zlatim križcem, fajmoštra v Horjulu, u. 4. dec. 1878, s posebnim ogovorom na pokopališču (str. 227—228). Znameniti so napisi, katere je zložil bil svojemu in mojemu nekdanjemu župniku na omenjeni spominek:

1. Ob levi:

Znal si vsac'ga posvariti,
Serca nikdar ne raniti;
Bil z ljubeznijo Bogú si vdan,
Od ovčic, prijatlov spoštovan.

2. Spredej:

Mirno pasel svoje si ovčice,
Kazal pot do čednosti, resnice;
Strasti si krotil v krotkosti,
Sam ne vedil, kaj je strast;
Kar preziral si v modrosti,
To povsod si našel: čast.

3. Ob desni:

Smiljenost, ki serce greje,
In dobrotljivost brez meje,
Čednosti najblagši vse
So ti dušo lepšale.

V nevezani besedi so pa spisi njegovi p. Nauk, kako zamoreš obogateti v novem letu. Kdo je brezdomovinsk (str. 1)? V premislek brezvercem in slabovercem o božičnem času. Keršanski in nekeršanski gostilnik (11): „Baháči in vekáči, — Škripači in plesači — Postanejo berači“. — Neki Ljubljčan je rekel, da hudiča ni (18). Advokati sv. Petra. Vertec in Tovariš (48). Sv. križev pot za verne duše v vicah. Gospodom lučnjakom (83). Imena in primki. Kako so primke pisali l. 1790? Kaj ranjki sv. Oče Pij IX mladenčem svetujejo (102)? Šolski švindlerji (118). Mermillod. Nekatere zvezdice za zdravnike (163). Prostost in razuzdanost. Čertice o blaženi smerti Pija IX (174). Nekatere besede o zmešanih in norih (178). Spomin na Binkošti. Laško in nelaško. Če je spoved in sv. leto dobro tudi za liberalce, in kdaj mora človek žepe zapreti (190). — „Zijá te ko medveda, — Dokler je koža gladka; — Postane koža bléda: — Si svetu stara pratka (192)“. Trinoštvo hudobnega kralja Dahomejskega in delavnost katoliških misijonarjev v ondotnih krajih (298). Benvenuta. Iz naprave Alfonza M. Ratisbona. Kam se pogrezne človek brez vere. Slovansko iz vzhodnje Bisterške doline (Pusterthal) na Tirolskem. Spisal dr. J. Mitterrutzner (236—413) itd. —

„Hvaljen bodi Jezus Kristus! V tem Imenu izrekuje Danica serčno zahvalo vsem naročnikom in sodelavcem, in v tem Imenu priljudno vabi k daljnemu naročevanju in sodelu. Kdor koli ima občutek za više namene in potrebe, dandanes brez cerkvenega lista ne more lahko biti; komur pa se ta občutek pogreša, temu je cerkvén časnik še toliko bolj potreben, da mu zopet posveti rešilna zvezda na višavi, ki mu je ugasnila. „Zgodnja Danica“ zraven sploh koristnih podukov iše, ako smemo tako reči, občinstvo zlasti tudi k „času primernemu djanskemu delu keršanstva“ spodbudovati — zlasti v stalnem oddelku „Cvet in sad zveste molitve“, kakor tudi s pogostnimi spisi v prid dušam v vicah itd. Naj tedaj družinski očetje in matere privošijo svojim družinam to tedensko berilo, gostilniki svojim gostom, društveni odborniki svojim čitateljem. Kaže, da se časi na bolje obračajo, milost sv. leta je mnoge rešila iz brezna, mnoge poterdila: Gospod naj ohrani, kar je sejal, mi vsi smo dolžni v ta namen delati in tudi naš cerkveni list naj pri vernih Slovencih k temu po svojih malih zmožnostih pripomore (208). — Hvaljen bodi Jezus Kristus, Marija, Jožef! Danica želi začeti svoj 33. tečaj in prijazno vabi vse spoštovane Slovence k obilnemu naročevanju. Zagotovila sta nam dva nova čversta gospoda svojo stalno pomoč, in zanašamo se na dosedanje verle pomočnike pri tem, da sami delamo neprenehoma leto in dan. Tako bode list svojo nalogo, ako Bog dá, k zadovoljnosti spolnoval. Bog, na mogočno posredovanje Brezmadežne zavetnice tega lista, obilno in preobilno plačuj vsem dosedajim in novim podpornikom, čitateljem in prijatlom njih dobroto in priljudnost. Zdaj pa še vsem veselo novo leto (416)!“

XXXIII. 1880. Pater Benvenut je rad koval latinske letokaze (chronogramme) o novem letu in o raznih svečanostih ter pošiljal v Danico, Svitoslav jih je pa rad slovenil in navadno v vezani besedi, n. pr. (str. 4):

I. Skerbi, dragi! vse na svetu mine; Let' za letom tudi tebi zginе.	III. Ljubljni cesarstva Vládár in pastir Kliče: St'rite letos med narodi mir!
V. Duhovstvo vsaki blagor Léonu Kermarju Želí, vesoljne Cerkve zvestemu Vladarju.	VI. Ljubljčanom na kupe vsih dobrót Želí goreče Pater Benvenut.

Prepir.

(str. 72).

Na stran pustite pričke, vso grenkost, prepír,
Ki nam kalí življenje, ubija sveti mir!

Sveti Jožef, varh naš blagi,
Jožefom ves blagor dragi

Sprosi, jim vezilo bod'
Za današnji lepi god!

Sv. Janez Nepomučan.

Verna množica, v svetišu zbrana,
Svet'ga Janeza Nepomučana
Hiti danes počastit,
Njemu se priporočit.

Bil služabnik Božji je odločen,
Zdaj v nebesih pomočnik mogočen:
Žuga obrek'vanja noč,
Kličí njega na pomoč itd.

To pesem je zložil Svitoslav v 11 kiticah in priobčil na str. 158 z drugo: Pri blagoslavljanji glavnega kamna novi cerkvi v 9 razstavkih z opombo: Večkrat za kako posebno priliko kdo prosi pesmi; naj se take reči razglasé, da služijo lahko tudi drugim v porabo; na primer bodi:

1. Tvoje ljudstvo Božje hiše,
Večni Oče, nima zdaj:
Novo vterdi nam svetišče,
Blagoslovi nam ta kraj.

2. Glavni nam posveti kamen,
Jezus Kristus, Božji sin!
Angelji zapojte: Amen, —
Svet'mu Duhu bo v spomin itd.*)

Tukaj*) se postavi ime cerkvenega patrona tako, da se poda v mero pesmi; n. pr.: „On Mariji bo v spomin; ali: Sv. Janezu v spomin“ itd.

Tri cesarske gesla.

(str. 269).

I.

Justitia regnorum fundamentum.

Francišk I.

Da močna bode vsa deržava,
Da zadovoljen ljud bo moj:
Pravica bodi ji podstava,
Ki zvezi vsaki je pogoj.

II.

Recta tueri.

Ferdinand Dobrotljivi.

Pravica vsim, svetilo prava
Naj vselej brani se serčnó,
Da srečna bode res deržava,
Podložni služijo zvestó.

III.

Viribus unitis.

Francišk Jožef I.

In k temu sloga serčna bodi!
Zedinite mi vse moči!
Storite mir mi med narodi:
Podložni vsi so dragi mi!

Povijaš Ti, Monarh preblagi!
Te gesla tri v najlepši ven'c;
Zato za god Tvoj trikrat dragi
Častita dans Ti vsak Sloven'c!

Fr. Pircu na spominek.

(str. 355).

Marsikteri Slave so sinovi
Šli za žetvo slave križem - svet;
Našel slovez Ti si v zemlji novi,
Ki Ti s smertjo ni bil vzet.

Miklavžu uršulinskega samostana.

(str. 400).

Nikoló, Nikoló,
To je kaj lepó!
Bog ti plačaj tisučkrat,
Daj v nebesih sedež zlat!

Drugi spiski njegovi so poleg navadnih v vsakem tečaju p. Slabo podučena mati, njen Milček in angelj-varh (3). Fr. Hladnikova modra previdnost (7). Divjaki ti, divjaki uni, ali dvojne verste dvoboj in pretepi. Kaj se bojiš, Herod (19)? Nagovor v katoliški družbi (28). Šiba Božja zarad nedeljskega skrunjenja. Spovedna skrivnost. Kuga, kuga (po bukvah in časnikih)! Proti kletvini. Z jezikom grešila — na jeziku tepena! Butec buta, loputec loputa — z vrati. Spreobračanje judov h katoliški Cerkvi (122). Mladi premétovci. Če se terdovratnež spreoberne, ako mertvi vstane in ga prepriča prihodnjega življenja (153)? Kako gerdo se je Tagblatt osmodil (155). Mladina, vari se prostomiselstva (163). Dve besedi za nekatoliške in katoliške razkolnike, pa za birmance (170). Nekteri dregljeji nedeljoskruncem (222). Antikristovstvo (258). Ali pojde v semenišče (260)? Nihilisti in podnihilisti, rudečkarji in rudečkarčeki (275). Sejmi, žeg-

nanja (299). Laški blagri (310)! „Dokler tebi sreča kaže, — Vse se ti prijatla laže; — Kadar sreča mine, — Vsak prijatelj zgine (310)“. — Železnica v nebesa (312). Železnica v pekel (328). Boš plačal, če boš klel! Katoliški in nekatoliški spisi, listi, časniki, bukve (370). Nekteri žarki za novo leto (417). Zagrebški potres in kulturni krošnjači (421) itd.

Za študentovsko prazno kuhinjo je to leto v listu 38 izkazan neimenovane dobrotnika prvi dar. Rad je Jeran vedno podpiral ubožne učence; sedaj pa je javno pričel svoje koledvanje in sicer za študentovsko ali dijaško kuhinjo. „Prav lepo priporočilo blagim prijatlom šolske mladine za ljudsko kuhinjo. Potreba velika — mladine obilno iz vsih krajev“ — pravi v l. 43. — Ta lepa naredba je pomoči močno potrebna, piše str. 376 v l. 47. Zdaj dobiva že 20 šolskih mladenčev več ali manj živeža in mesečni stroški so okoli 40 gld. Darove prav hvaležno sprejema vredništvo Zg. Danice“. — V 1. in 2. listu 1881 pa Svitoslav dovtipno razkazuje preštétv ali budget (angleška beseda, izvirno pomeni žep, košek, kanister, izgovarja se angl. bōdžet, franc. bŭdzé) za dijaško kuhinjo. Pred vsem veselo naznanilo, da je vse pokrito, vse ponikve zadelane, kakor pravijo učeni gospodje, ali po študentovsko rečeno: dolga nimamo nič, razun tega, da ob novem letu povemo dobrotnikom in prijatlom, kako stoji študentovska kuhinja . . . ker se je število podpiranih le zlagoma naraščalo, toraj se je plačalo od sred septembra do konca leta 1880 za živež in precej obilno tudi za pomoč k bukvam, obleki, svečavi, kruhu posebej itd. le dobrih 130 gld. . . . Bolj poseben „eksposé“ oziroma na domačijo . . . na šole itd. — Začela se je ta reč tako, da so nekteri gospodje voljo razodeli, da bi na mesec nekoliko dajali, ako se kaj vrvná, da bi zarad pomanjkanja živeža ne bilo treba komu šole zapustiti . . . Pomoč se bo dotlej delila, dokler bodo hotli dobrotniki . . . Mladenči nimajo samo naročeno, da naj vsak dan saj nekaj malega molijo za dobrotnike, temuč bolj zmožni manj dušno obdarovanim že zdaj po nekoliko pomagajo . . . Dogodbe med bōdžetovanjem . . . iz ministerstva za notranje zadeve dijaške kuhinje (str. 16)“.

„Druge tvarine, ki se nemara raji beró, kakor „Vabilo“ so skor ves prostor zasedle. Toraj le malo beséd. Znana je Danica in njeno djanje, — in če komú morebiti ne, jo lahko spoznava iz vsake številke. Njena priljudna prošnja toraj je; pustite jo pod streho zopet do novega leta, ali saj na prvo eno četertletje! Hvala priserčna prijatlom, sodelavcem, naročnikom! Prosimo še dalje! Vsim: Pomozi Bog (208)! — Prav prijazno vabimo in prosimo . . . nemudoma. Prizadevali si bomo z dobrimi in poštenimi spisi narodu koristiti in vstrezati . . . Bog daj vsim prav blago, srečno, veselo novo leto (424)!

Lilija v Božjem vertu ali deviški stan, njegova lepota in pomočki ga ohraniti. Po spisih sv. M. Alfonza Liguorskega sp. A. Zamejic in L. Jeran. Četerti pomnoženi natis. V Ljubljani 1880. 8. 14 pol. Izdal M. Gerber.

Domoznanstvo kranjske vojvodine.

Spisal **Iv. Lapajne.**

(Dalje.)

Gorotanski Slovenci so bili izgubili užé z Ljudovitovim padcem svojo neodvisnost; panonski Slovenci so pa še imeli svojega vojvoda, Ratimarja, ki ni hotel pripoznati Frankovske nadoblasti.

Po Karolovi smrti je bila Kranjska del vzhodno frankovske monarhije pod Ljudovikom Nemškim. Dežela je trpela, ko so se frankovske dinastije členi kavšali med seboj in z Veliko-Moravijo. Iz poslednje države sta prišla tudi k Slovencem slovanska apostola Ciril in Metod, ki sta vpeljala slovansko službo božjo, katero je tudi Rimska stolica potrdila. Potovaje v Rim sta se gotovo tudi na Kranjskem mudila. (Po neki stari pripovedki sta maševala v stari kapeli sv. Petra, nekdanja fara Trebeljska, pri Mokronogu). Po Ljudovikovi smrti pripadlo je Kranjsko z drugimi deželami Karlmanu; pod njim je vladal Koroško (z Gorenjsko) in Panonijo njegov hrabri sin Arnulf. Leta 877 so šli Slovenci pod frankovskim vodstvom zoper Karola Plešča v Italijo. Kranjsko je veliko trpelo l. 882. (kuga) in v l. 883.—884., ko so se Nemci z moravskim knezom Svatoplukom bojevali. V nekdanjem Ljudovitovem ozemlju je vladal Braclav, ki je stal zdaj na strani Nemca Arnulfa. Dobro došli so bili zdaj Nemcem Madjari, pastirski narod od Črnega morja, ki se je vrnil zoper Svatopluka. Veliko-moravsko kraljestvo je po njegovi smrti razpadlo. Mejne dežele so pa dobili v madjarskem narodu novega sovražnika, ki je mendlal najprvo te, a se potlej še v Nemčijo samo zaganjal. Ko je zatislil oči slednji Karlovič (Ludovik otrok, 911), bila je Vzhodna marka s kranjsko deželo vred opustošena, kakor pred vladno tega rodú, namreč kakor pred Karolom Velikim.

Kulturno življenje v dóbi Karlovičev.

Vojne čete frankovske osvobodile so bile Slovence sicer oberskega jarma, a spravile jih pod trdo mogočno vladno Frankov, ki so pošiljali hlabre svoje oskrbnike, mejne grofe, k nam. Na ta način sta došla v deželo red in krščanstvo.

Užé mejni grof in vojvoda Erik je prijateljsko občeval s Pavlinom, učenim in pobožnim Oglejskim očakom. Iz Ogleja se je razširjevalo krščanstvo po južnih slovenskih pokrajinah, in oglejski duhovski poslanci postavili so prvi temelj najstarejšim kranjskim cerkvam: Sv. Peter pri Ljubljani, Stara Loka, Bela cerkev, Kranj, Radovljica, Cerkje na Gorenjskem, Mengiš, Kamenik, Cerknica, Št. Vid pri Zatičini, Krka, Trebnje, Ribnica, Metlika. L. 811. je določil Karol Veliki Dravo kot mejno reko med Oglejsko in Solnograško cerkvijo, od katere slednje je luč sv. vere dohajala koroškim in štajerskim Slovencem.

Frankovska in pozneje nemška država je bila razdeljena na okraje. Kar je bilo naše dežele užé takrat pod temi severnimi vladarji, združena je bila v takov okraj (Gau), ki je bil zopet v manjše dele razdeljen, na županije, katerim so še vedno na čelu stali župani. Po vseh podvrženih pokrajinah, kjer je vladal Frank ali Nemeč, zidali so se gradovi, največ v ta namen, da je v njih bival kralj, kadar je prišel v deželo, da je razsojeval prepire in urejeval razne zadeve. Taki kraljevski gradovi (Pfalzen — palače) so bili v Ljubljani, v Kranji, pa tudi v Krškem je bil kraljevi dvor, katerega je dobil l. 895. Valtun, vazal kralja Arnulfa.

Nesvobodno podložništvo je nastalo največ užé v dóbi frankovski. Kdor je bil močan in svoboden, moral je iti v vojsko zoper sovražnika. Kdor se je pa izročil varstvu mogočnega in svobodnega, izgubil je svojo prostost in postal z zemljo vred, katero je dobil v obdelovanje, last svojega gospodarja, čigar suženj je postal.

V dóbi Karlovičev je iskati prvi začetek mestnemu življenju. V teh časih se je po naselitvi Slovencev izgubilo ime stare Emone. Slovenci so dali novo ime reki in mestu — ako ga užé nista imela — nastala je nova Ljubljana,*) katero so začeli Nemci zvati Laibach in Laubach. (Dalje prih.)

*) Korenika je najbrž „lub“, ki utegne pomeniti hrib, grič, (primeri lobanja = glava). Prvotno se je reklo v Lublanah, Liblanah, krajše Liblah (Laibach). V zgodovinskih listinah se bere „Lubujana“ še l. 1144. Takrat je neki Wodolricus zidal kraljevo palačo na Gradu. Pis.

Šolska letina.

„Jahresbericht des k. k. Ober-Gymnasiums in Rudolfswert für das Schuljahr 1888—1889“ ima na čelu kaj zanimljivo razpravo „Jezik v Mat. Ravnikarja „Sgodbah fvetiga pifma sa mlade ljudi“, spisal Viktor Bežek. Ta bistri jezični spis obsega: Predgovor, glasoslovje, (samoglasniki, soglasniki), oblikoslovje (moška in srednja sklanja, ženska sklanja, zaimenska sklanja, zložena sklanja, glagol), skladnja (sklonoslovje, skloni za predlogi, zaimki, pridevnik, glagol), stilistične posebnosti.

G. pisatelj je v tem lepem svojem delu pokazal, kako temeljito je premišljeval o posebnostih našega jezika. — Zeló bi nam ustregel kdo naših jezikoznancev, ki bi o tem spretnem spisu kaj več pisal. — Iz šolskih naznanil se vidi, da je na tej šoli poučevalo 15 gg. profesorjev in učiteljev. Učencev je bilo na koncu šolskega leta 189, mej temi 173 Slovencev, 12 Nemcev in 1 Čeh (mej temi 3 zasebni učenci). Odličnjakov je bilo 17; 43 pa jih je zaostalo.

Razredba učenk mestne šestrazredne dekliške ljudske šole v Ljubljani koncem šolskega leta 1888/9 kaže, da je ta šola koncem šolskega leta imela 351 učenk, katere so poučevali katehet in 6 učiteljic (z nadučiteljico - voditeljico). Iz mej učenk je bilo 263 sposobnih, 79 nesposobnih, in 9 jih ni bilo uvrstjenih. Po národnosti je bilo 354 Slovenk in 15 Nemk.

Letno poročilo čveterorazredne deške ljudske šole v Novem Mestu 1888/9 obsega črtice iz šolskega letopisa, učiteljstvo (5 o. o. frančiškanov), vkupni pregled učencev (193 na koncu leta), uvrstitev učencev po abecednem redu. Učencev je bilo 91 iz Novega Mesta, 102 pa iz drugih šolskih občin.

Letno poročilo štirirazredne deške in dvorazredne dekliške ljudske šole v Kranji koncem šolskega leta 1888/9 ima šolska naznanila (nadučitelj, 2 kateheta, 3 učitelje in 2 učiteljici). Število šolskih otrok kaže, da je bilo koncem šolskega leta 263 učencev in 179 učenk, vkup 437 šolskih otrok. S to ljudsko šolo združena je tudi obrtnijska napredovalna šola, v katero je hodilo 74 rokodelskih in kupčijskih učencev. Poučevali so tù 4 učitelji in katehet (vkup 6 ur na teden).

Letno poročilo čveterorazredne deške ljudske šole v Škofji Loki 1888/9. ima črtice iz šolske kronike, učiteljstvo (nadučitelj, 2 kateheta, 3 učitelje). Statistični pregled učencev konec šolskega leta kaže, da je v šolo hodilo 290 učencev, iz mej katerih je bilo vrlo sposobnih 64, sposobnih 147, in nesposobnih 66. Učenci so po zasluženji razvrsteni. Pri tej šoli je tudi obrtno-nadaljevalna šola, katera se je še-le meseca februarja t. l. začela. Učencev je bilo 91, katere so poučevali katehet in 3 učitelji. Poučevalo se je letos le 6 mesecev, a prihodnje šolsko leto trajal bode pouk na tej šoli 7 mesecev.

Letno poročilo čveterorazredne deške ljudske in obrtno-nadaljevalne šole v Kameniku 1888/9 ima novice iz šolske kronike, kaže dobrotnike šole (mej katerimi je tudi pokojni dr. M. Samec). Koncem šolskega leta je bilo 206 učencev, iz mej katerih jih je bilo 140 sposobnih. V ponavljalno šolo je hodilo 15 učencev; v srednje šole je prestopilo vlani 8, letos pa 9 učencev. Poučevali so: nadučitelj, katehet in 3 učitelji. V obrtno-nadaljevalno šolo je hodilo 74 učencev, katere so v šolskih predmetih poučevali 4 učitelji; g. dekan poučeval je prostovoljno po eno uro na teden v krščanskem nauku.

Letno poročilo trirazredne dekliške ljudske šole v Kameniku 1888—1880. kaže učiteljstvo (katehet, nadučitelj, 2 učiteljici), iz šolske kronike,

dobrotnike šoli in pregled učenk, katerih je bilo 199, iz mej katerih je bilo 139 sposobnih. V ponavljalno šolo je hodilo 50 učenk. Ženska ročna dela so bila razstavljena v 25. in 26. dan julija t. l. v šoli.

Književnost.

Pedagogiški letnik. III. leto. 1889. Uredil Fran Gabršek. Izdalo in založilo „Pedagogiško društvo“ v Krškem. V Ljubljani. Natisnil J. R. Milic. Velika osmerka. Str. 314. Cena 1 gld. 50 kr. (Za ude „Pedagogiškega društva“ samo 1 gld.)

Koliko vzmore trdna volja, ako jo podpira navdušenost za dobro stvar, — koliko se lahko doseže z združenimi močmi, če tudi so le majhne, to jasno kaže delovanje „Pedagogiškega društva“ v Krškem. Komaj 4 leta je, kar se je v življenje zbudilo, pa je užé obilo sadú obrodilo. Pred nami je užé 8. letnik tega društva, ki je kaj znamenita knjiga z bogato, obširno tvarino. Pred vsem obsega na 141 straneh iz peresa Fr. Gabršeka „Izkustveno dušeslovje.“*) Psihologija je važen učni predmet vsem, ki hrepené po višji izobraženosti. Zato je obligaten v najvišjih razredih gornje gimnazije. Na učiteljskih sicer ni zavezen predmet, a vsa znanost pedagogike se opira na dušeslovje; zato služijo takove knjige vsaj učiteljem na učiteljskih kot pomožno berilo. „Pedagogiško društvo“ v Krškem si je kljubu svojim nodostatnim sredstvom stavilo za vzor „Hrvatski pedagogijski književni sbor“, ki je v teku 15 let obogatil hrvatsko slovstvo s krasnimi pedagogškimi književnimi proizvodi. Česar niso profesorji s pomočjo hrvatske vlade izdali za hrvatska učiteljsča in hrvatske šole in učitelje, to je na svetlo spravilo omenjeno društvo, v katerem so združeni vrli ljudski šolniki in učitelji učiteljskih. Tako je hotelo postopati in bode postopalo tudi v bodoče „Pedagogiško društvo“ v Krškem. Vlada je v svoji c. kr. založbi izdala najpotrebnejše knjige za ljudske šole, profesorji so spisali nekatere knjige za preparandije (Jesenko — zemljepisne in zgodovinske, Erjavec — prirodopisne, Senekovič — fiziko, Celestina — aritmetiko, — Lavtar — geometrijo) — a manjkalo je še knjig, katere smo dobili iz peresa neumorno delajočega predsednika „Pedagogiškega društva“, in sicer zaporedoma v treh poslednjih letih: Vzgojeslovje, Ukoslovje in Dušeslovje.

Ocenjeval ne bom poslednjega Gabršekovega proizvoda, ne, preblizu sva si, da bi se mogle te vrstice objektivno presojevanje imenovati. Tudi je želeli v interesu važnega predmeta samega, da se o tem delu zglasijo strokovnjaki, profesorji, ki so se s tem predmetom bavili na visokih šolah in ki imajo ta nauk v šolah (žal, da le v nemškem jeziku). Ali v obče se mora reči, da ima g. G. slovenski jezik popolno v svoji oblasti, in da mu je kos zlasti v spisovanji težkih abstraktnih predmetov. S svojimi spisi je postavil temelj mnogim bodočim spisom vzgoje- in ukoslovnega zadržaja. Ako bode hotel slovenski učitelj kateri-koli oddelek obširne te tvarine dalje razpravljati, služile mu bodo te knjige v podlogo, na kateri bode na široko in visoko zidati mogel. Do zdaj je nam bilo težko pisati pedagogične, didaktične in metodične razprave, kajti vse nam je bilo tuje; starejim učiteljem, izšolanim na starih učiteljskih, bila je tvarina tuja in še izrazi, mlajši so pa imeli še s terminologijo veliko preglavice. G. Gabršek je pa podal vso potrebno osnovo, iz katere morejo izvajati marljivi pedagogi poleg jedernatih nauk za šolo in dom še vse polno pedagogških spisov in govorov, s katerimi bodo sami sebe in svoje tovariše izobraževali. Skratka: s temi knjigami postavili smo se slovenski učitelji dostojno na kraj vzgojiteljev drugih omikanih narodov.

Drug dokaj obširen spis v „Letniku“ je iz peresa J. Ravnikarja in se glasi: „Nekaj odlomkov iz ‚didaktike‘ Jana Amosa Komenskega“. To po vsem odobrujemo, kaj pak, da se učitelj bavi s pedagogškimi klasiki, katere naj prebira in ocenjuje. Ako jih pa še prevaja iz izvirnege jezika in prevaja na svoj materinski jezik, kakor so storili hrvatski učitelji in kakor je započel g. Ravnikar, je to po vsem hvalevredno. Nadejamo se, da bode v bodočem „Letniku“ nadaljeval.

„V šolski delarni“ je tretji spis v tem „Letniku“, in sicer iz peresa g. Bezlaja, ki je nam dobro znan že iz prejšnjih letnikov. To je zopet nov predmet, o katerem se je v nemškem jeziku le še malo pisalo, v slovenskem pa kar nič še ne. Nočem praviti, kako g. B. to važno zadevo razpravlja. Rečem le to, da se bode g. B. najbolj čutil pohvaljenega, ako bi veliko slovenskih učiteljev radi njegovega spisa seglo po tem 3. „Pedagogškem letniku“. Četrti spis v debeli knjigi se zove „Spomini

*) Tiskalo se je tudi v posebnih iztisih, ki se dobé pri društvu po 80 kr.

na Dunaj“, ki ga je spisal Žavski. Pod tem pisateljskem imenom se skriva dobroznan šolnik na Slovenskem, ki združuje v sebi dokaj lepega znanja, kakor ga je učitelju potreba pač, s pristržno ljubeznijo do šole in učiteljstva slovenskega. „Spomini na Dunaj“ so tako mični, a ob enem poučni sestavki, da jih človek ne more prej z rok dati, dokler jih do konca ne prebere. Ti „spomini“ so ob enem lepi spomini ne samo na Dunaj, ampak na „polupretekli“ čas slovenskega in avstrijskega šolskega in učiteljskega življenja.

Kot dodatek je III. „pedagogičskemu letniku“ še sledeča tvarina: „Pogled na pedagogičsko polje“ l. 1888 (I. L.); poročilo o prvi slovenski učilski razstavi „Pedagogičskega društva“ v Krškem; Fr. Gabršek: poročilo o delovanju „Pedagogičskega društva“. — Poročilo o razstavi kaže, koliko lepih učil in knjig je že društvo nabralo. Od teh jih je bilo lani že nekaj ocenjenih, veliko daljših in krajših ocen pa ima letošnji letnik. O učilski zbirki samo naj se blagovoli slovensko učiteljstvo na lastne oči prepričati, kakšna je. —

S temi vrsticami nisem hotel te knjige presojevati; bilo bi tudi presubjektivno, (po znanem pregovoru: vsak berač svojo malho hvali), ako bi jo tudi neizmerno hvalil in povzdigoval. S tem sem hotel čestite čitatelje le opozoriti na njo; ob enem pa dostavljam prošnjo, da bi se kdo izven kroga našega odbora („Ped. društva“) lotil obširnega in objektivnega kritikovanja tega in prejšnjih „pedagogičskih letnikov“, kajti zdrava kritika je najboljša podloga dobremu in sigurnemu napredovanju. I. L.

Stariši, podpirajte šolo. Par besedij o skupnem vzojnem delovanju domače hiše in šole. Napisal Anton Kosi, učitelj v Središči. V Ljubljani. Tiskala „Narodna Tiskarna“. Založil pisatelj, 1889. Mala osmerka. Str. 23. Cena 10 kr. (25 iztisov 2 gld 20 kr., 50 iztisov 4 gld.) Dobivajo se pri pisatelju v Središči (Post Polstran, Štajersko). To je ponatis nekaterih člankov iz „Slovenskega Naroda“.

Hvalevredno je, da slovensko učiteljstvo po časopisih občinstvo za šolo vnema in ogreva s toplimi, prepričalnimi besedami, kakor je storil g. Kosi, ki je še nekoliko novcev vtaknil za pričujoči ponatis. To je zares domoljubno delo. Mi mu želimo, da bi mogel svoje delce brez lastne škode spraviti med slovenske stariše, pri katerih naj bi njegove lepe besede obrodile tisti sad, katerega si želi z vrlimi g. Kosi-jem vse slovensko učiteljstvo. I. L.

D o p i s i.

Iz Sodražice v 31. dan julija t. l. (Naša okrajna učiteljska konferencija). Misel, da ni treba konferencije vedno v istem kraju, ampak da naj bode ta vsako leto, kolikor mogoče, v drugem, storila je, da smo se letos k naši okrajni učiteljski skupščini zbrali v prijaznem trgu Sodražici. Uže prejšnji večer dospelo je le-sem tudi po slabih cestah precejšnje število naših kolegov iz prostranega, hribovitega šolskega okraja. Večina vender dospela je rano v jutro, v dan skupščine.

Okoli 9 $\frac{1}{2}$ ure dopoludne otvori zborovanje g. J. Komljanec, c. kr. okrajni šolski nadzornik, kot prvosednik zborovanju v šolskem poslopji, katero je bilo s cesarsko in národno zastavo okrašeno ter zbrane presrčno pozdravi in predstavi nam visokorodnega gospoda L. pl. Thomann-a, c. kr. vladnega tajnika in vodjo c. kr. okrajnega glavarstva, ki je tudi prišel h konferenciji in nas s tem počastil. G. predsednik spominja še nadalje umrlega nadučitelja g. Lovra Arko-ta, kateri je ravno na tej šoli 33 let deloval in kateremu se ima Sodraška šolska občina največ zahvaliti, da ima danes tako odlično in veliko novo šolsko poslopje. V znak sočutja in priznanja do pokojnika prosi, da učitelji vstanejo, kar se zgodi.

Svojim namestnikom imenuje g. predsednik g. J. Raktelj-a, nadučitelja in šolskega voditelja, starosto slovenskih učiteljev v našem šolskem okraji in morda tudi vse dežele ter ga povabi, da zavzame sedež.

Tudi sta še h konferenciji prišla naš deželni poslanec in ud c. kr. okrajnega šolskega svéta g. Primož Pakiž in Sodraški župan g. Jurij Drobnič, katera g. prvosednik, kakor tudi gôsta g. J. Tomšič-a, nadučitelja iz Vipave, zbranim predstavi.

Z vsklikom volili smo za zapisnikarja gdč. Marijo Arko in g. Mihaela Verbiča.

Iz mej naših tovarišev in tovarišic, kateri bi se morali konferencije udeležiti, niso prišli: nadučitelj g. Spintrè, učiteljici gdč. Eckert in Podrekar, nadalje nadučitelj g. Hudovernik, ki je zdaj na Dunaji in gdč. J. Arko.

Opazke g. prvosednika, katere je imel priložnost o priliki nadzorovanja posameznih šol opazovati in hibe, ki jih je pri tej priliki videl — je večinoma prilično užé odpravljal ali nasvetoval,

da se odpravijo. V obče pa je zapazil, da so uspehi vedno boljši, da se je učiteljstvo, zlasti o času političnega gibanja, vedno vedlo svojemu stanu primerno in mirno. Sloga mej učiteljstvom, mej seboj — kolikor je uradno znano — kalila se je samo v enem slučaju; sloga mej učiteljstvom in občino v enem, in sloga mej učiteljstvom in duhovščino kalila se je i v enem kraju.

Gledé discipline omenil je, da se mora paziti, da šolska mladina ne prihaja prepozno v šolo, kar se sicer v poletenskih dnevih težko godí. Posebno je tudi treba paziti, da so otroci snažni. Pri odgovarjanji naj se gleda na to, da učenci vedno v celih stavkih odgovarjajo.

Pouk v geometriji in oblikoslovji se preveč zanemarja. — Ker se v poletenskem času v šoli težko uspešno napreduje, zato naj se do meseca julija, kolikor more, užé vsa šolska tvarina dodela. Meseca julija in avgusta naj se največ le ponavlja.

Učne rede naj šolska voditeljstva po novem ukazu z dné 20. sept. 1886. l. v počitnicah izdelajo in pred početkom šolskega leta v pregled in potrditev pošljejo c. kr. okrajnemu šolskemu svétu.

Gledé kmetijskega pouka naj se posebno v ponavljalni šoli prav marljivo poučuje.

Prihodnja točka dnevnega reda bila jé: Poročilo knjižničnega odbora. Prvosednik naznanja, da je imel odbor mej letom 3 seje. Blagajničarka naznanja, da je bilo v pretečenem letu 295 gld. 88 $\frac{1}{2}$ kr. dohodkov in 292 gld. 6 kr. troškov; preostaja tedaj preostanka 3 gld 82 $\frac{1}{2}$ kr. Knjižničar naznanja, da je knjižnica pridobila vsega vkup 43 knjig v 88 zvezkih.

V revizorja izvoljena sta bila gg. Windisch in Perz.

G. bibliotekarju izreče se zahvala za njegov trud in požrtvovalno delovanje, katero je imel z biblioteko.

Za prihodnje leto volijo se v knjižnični odbor učiteljstvo iz četverorazredne šole iz Ribnice, razun nadučitelja, kateri tega posla noče prevzeti. Namesto njega voli se g. M. Verbič iz Sodražice.

V stalni odbor volijo se gg. Pavčič, Hudovernik in gđe. Wölfling, mesto odstopenjšega g. Ivanca, kateri se odločno brani, da bi prevzel ta častni posel, pravi, da zato ne, ker g. prvosednik v pretečeni dōbi ni hotel nobene seje sklicati, ni vprašal ne za določitev referentov in referatov, ne za kraj zborovanja, — ampak jo vse to iz lastne moči učinil in potem to še-le stalnemu odboru naznanil.

Za tem sledila je volitev odbora za svoječasno poročilo o učnih načrtih z dné 20. septembra 1886. l. — G. Vigelè predlaga, da se voli v ta namen odbor peterih udov, v katerem naj bi bili tudi Kočevski nemški kolegi.

Po daljšem pregovarjanji obveljá predlog g. Ivanca, naj se v ta namen voli odbor iz 13 udov; ravno tako obveljá predlog g. Lapajne-ja, naj se g. prvosedniku prepušča, da izbere si te ude iz skupščine.

Poročila sta bila samo dva. Najpred sta poročala gg. Erker iz Mozeljna in Golmajer iz Loškega Potoka, jeden nemški, drugi slovenski, — obsejal je nalogo: »Učitelj kot vzgojitelj mladine;« družega pa gg. Poznik iz Grčaric in Petrič iz Strug: »o rabi šolskih knjižnic.« O tem se stvarno ni razpravljalo.

G. prvosednik naznanil je, kaj ga je napotilo, da si je izvolil to tvarino, kar pa gledé tako važnih pedagogičnih vprašanj ni prav ugodno. — Potem g. prvosednik zaključí okolu 11 $\frac{1}{2}$ uri dopoludne zborovanje z običajnim ogovorom, s »hoch« - in »slava« -klici in s petjem cesarske himne. G. prvosednik c. kr. okrajnega šolskega svéta razdelil nam je potem odmerjeno potnino, in razšli smo se na vse strani.

Predno končam današnji dopis, dovoljeno naj mi bode, da še to-le opomnim: Užé drugi listi prinesli so vest, da so po konferenciji nemški kočevski kolegi kar odšli iz Sodražice. No, temu se ne čudimo, tako so užé druga leta tudi naredili. Ko smo imeli lansko leto zborovanje v Ribnici, niso tū ostali, temuč pobrisali so jo v Dolenjo vas, in ko smo pred dvema leti v Kočevji zborovali, še celo tam niso hoteli z nami pri jedni mizi obedovati. — Pripoveduje se, da bi radi imeli svojega lastnega nadzornika, tako, kakor jih imajo Čehi in južni Tirolci, kjer so po jeziku namešani kraji. Tam imajo namreč nemški kraji svojega in češki kraji svojega nadzornika, ravno tako na Južno-Tirolskem v laško-nemških okrajih.

Gledé na to, da je kočevski okraj obširen, da se šole težko nadzorujejo, gledé na vedno večni razpor med nami, gledé na njih individualnost in posebno zaradi § 19., slednjič gledé na to, da bi se potem sporazumljenje ložje in ožje napravilo, — menim, da je nam sloven-

skim učiteljem vsejednako, da bi to še celó želeli, ker bi potem bili sami »svoji« mej seboj, in razprave pri konferencijah postale bi živahneje itd.

Tudi v državnem zboru bi nam ne očitali ničesar, kar se tiče kočevskega šolskega okraja, kakor je letos menda očital Dumreicher, in ne moglo bi se reči, da se nemštvo zatira.

Da končam! Potem smo se zbrali v g. Šega-tovi gostilni vsi slovenski učitelji k vkupnemu obedu, kjer sta nas s svojo navzočnostjo počastila tudi g. nadzornik in g. vodja c. kr. okrajnega glavarstva, kjer smo se še-le prav domače čutili, in kjer smo nekoliko veselih ur užili v prijateljskem in kolegijalnem občevanju.

Iz Krškega. Z veseljem pozdravljam predlog vrlega staroste na slovenskem šolskem polji, g. učitelja Močnika, po katerem on kot mnogozaslužni tajnik in blagajnik kranjskega »vdovskega učiteljskega društva« nasvetuje premembo obstoječih pravil tega društva. Ker raste društveno premoženje od leta do leta, a se število družstvenikov nasprotno čisto nič ne povečuje, zavoljo tega bode res društvo primorano, večje koristi družabnikom ponujati; zakaj bilo je do zdaj nekaj družstvenikov, ki nobene koristi še niso imeli od svojega vplačevanja, čeravno so v teku kacih 20 ali še več let lepe novce znosili v društveno blagajnico. Pritrjujem torej dotičnemu predlogu, da bi se učiteljem samim kot udom tega društva dajale kakšne pokojnine v razmerji s časom, kolikor se je kdo pri društvu udeleževal.

I. L. kot družstvenik „vd. uč. dr.“

Z Dobrove, dné 17. avgusta t. l. (Sklep šolskega leta. Šv. birma). Tukaj dokončali smo pretečeno šolsko leto dné 27. julija t. l. Zjutraj ob 6. uri bila je sv. maša s zahvalno pesmijo. Daroval jo je v. č. g. Valentin Lavtar, tukajšnji katehet. Pri tem sv. opravilu prejelo je tudi 42 šolskih otrok prvo sv. obhajilo, katere je g. katehet za ta preimenitni dan skoz več tednov kaj skrbno in marljivo pripravljval. Med sv. mašo razkladal je g. katehet malim povabljenčkom kaj ganljivo zadnjo večerjo Gospodovo. Ko je bilo cerkveno opravilo dokončano, zbrali so se zopet otroci vsakega razreda v svoji šolski sobi, od kodar so šli 5 minut pred 6. uro za svojo zastavo k zahvalni službi božji v župljansko cerkev.

Dasiravno določen bil je sklep šolskega leta brez posebne preiskušnje, so vendar otroci iz mej letom obravnavanih predmetov v obeh razredih marsikaj zanimivega povedali. Zapeli so tudi v obeh razredih več prav mičnih pesmic; za sklep sledila je tudi v vsakem razredu »cesarska pesem.

Pri sklepu navzoči bili so udje krajnega šolskega sveta, med njimi blagorodni g. deželni glavar p. n. dr. Josip Poklukar in tudi več starišev. Otroci prvega razreda odpustili so se tega dné ob $\frac{1}{2}$ 8 uri, oni drugega razreda pa kmalu po 10. uri predpoludne na dom.

Najpridnejši otroci bili so v obeh razredih tudi obdarovani; v prvem razredu dobili so albume »Slava Vodniku«, v drugem pa 40 krasno vezanih knjižic: »Valentin Vodnik«. Blagorodni g. deželni glavar dal je v prvem razredu 6, v drugem pa 7 častnih daril v denarji znašajočih pet po goldinarji, štiri po 50 kr. in štiri po 25 kr. Vsi drugi otroci dobili so tudi lepe podobice; obdarovanih vsak prejel je tudi še posebej po eno prav lepo podobico od našega vrlega g. župnika Jerneja Babnika.

Častna darila v denarji prejeli so v prvem razredu najrevnejši in pridni otroci, v drugem pa prvo najpridnejši sadjerejec, druga pa najboljše in revne učenke iz ženskih ročnih del, da si morejo za prihodnje šolsko leto potrebnega materijala za daljni pouk omisliti. Ob sklepu je deželni glavar, blagorodni gospod dr. Josip Poklukar v vsakem razredu kaj ganljivo in spodbudno ogovoril otroke, priporočevaje jim lepo in spodobno obnašanje povsod, pokorščino do starišev in pridnost ter pobožnost kazaje osobito onim na neizrečeno srečo, katera jih je danes s tem dohitela, da so prvokrat v svojem življenji prejeli svojega izveličarja.

Slava in zahvala preiskrena blago-milemu in resničnemu prijatelju šolske mladine, kateri se ob vsaki priliki skaže dobrega očeta!

Da so se mogli tudi drugi prednostni učenci in učenke letos tako lepo in bogato obdarovati, pripomogli so sledeči dobrotniki z denarnimi doneski: P. n. gospoda duhovnika: župnik Jernej Babnik in katehet Valentin Lavtar darovala sta vsak po 2 gld.; dalje je dal tudi 2 gld. p. n. gospod Josip Fr. Seunig, graščak v Bokalcih. Dali so več: Jera Novak in Miha Novak iz Rozor vsak po 1 gld., France Oven in Janez Remic po 50 kr., Anton in Helena Rotar vsak po 1 gld. in Janez Novak 60 kr., vsi iz Šmartina; Marijana Košir 1 gld. 20 kr., France Črne 50 kr., Franica Črne 1 gld., vsi iz Kozarij; France Dolinar s Švice 1 gld. 10 kr., Marija Suhodolec z Dobrove 70 kr., Peter Selan 1 gld., Matija Peklaj in Neža Bizjan iz Stranske Vasi po 70 kr., kar znaša skupaj 17 gld. 80 kr. Za ta znesek nakupila so se zgoraj

omenjena darila: 7 iztisov »Slava Vodniku«, 40 »Valentin Vodnik«, izdanih po družbi sv. Cirila in Metoda ter 200 prav lepih podobic.

Vrli gospod Ivan Bonač povezal nam je krasno z zlatimi napisi na sprednji strani platnic: »V spomin posebne pridnosti« kar neutegoma imenovane knjižice, pri čemur se je gledé plačila zopet izredno solidnega skazal, radi česar ga tukaj zopet prav toplo priporočamo vsem za delo in vezanje.

Vsem imenovanim dobrotnikom in prijateljem tukajšnje mladine izrekam na tem mestu najizkrenejšo zahvalo ter jim iz dna srca zakličem: Bog Vam plačaj stokrat!

Ob sklepu šolskega leta prejeli so tudi drugi otroci, za to sposobni, zakrament svete pokore; mod njimi njih precejšnje število — prvokrat.

Ob sklepu šolskega leta obiskovalo je tukajšnje šolo 126 dečkov in 122 vsakdanjih deklic; ponavljalnico pohojevalo je pa vsega skupaj 35 dečkov in 29 deklic.

Pouka v ženskih ročnih delih udeleževalo se je iz obeh razredov med letom 60 deklic; poučevali sta jih v tem predmetu v dveh oddelkih skupaj gospa Ivana Rant in pa njena popostrežnica Katarina Čehovin na teden po dve, oziroma po štiri ure skupaj. Napredek v tem predmetu more se izredno dober imenovati. Za sklep šolskega leta priredila bila se je v sobi II. razreda razstava izdelkov ročnih del, katera je posebno imponirala. Videti bile so raznovrstne nogovice, kapice in podbradnice ter jopice pletene in kočkane ter tudi večji in manji prti s čipkami vred, kočko, izvršene. Pričnè se prihodnje leto tudi s šivanjem pri bolj izurjenih deklicah. V sadjarstvu poučevanih bilo je 77 dečkov drugega razreda, v kmetijstvu sploh pa 35 učencev ponavljalnice; dejanskega pouka, osobite sadjarskega udeleževalo se je od časa do časa tudi še 18 odraslih moških oseb. Tudi v tem obziru naredil je napredek v tej šolski občini očividni in velik korak. Za teorijo porabilo se je vsega vkup 80, za praktične vaje pa 194 ur časa.

Krajni šolski svèt in lokalna učiteljska konferencija imela sta vsak po 11 sej, pri katerih so se spisovali tudi zapisniki.

Šolska hiša je gledé zdravstva v prav povoljem položaji in dobro preskrbljena z učnimi pripomočki.

Prihodnje šolsko leto pričnè se tukaj po sklepu c. kr. okrajnega šolskega svéta dné 16. sept. t. l. to je: ravno ob času, ko še v tej šolski občini paša živine pričnè, Dobro bi bilo in v prospeh šolskega napredka, ko bi se tukaj velike šolske počitnice na pristnejši čas preložile, kakor je bilo to o svojem času.

Dné 27. julija zjutraj poslovil se je tukaj tudi bivši učitelj g. Štefan Primožič, preselevši se na svojo novo službo v Postojino. Deloval je imenovani gošpod na tej šoli kot učitelj s prav pohvalnim uspehom od dné 10. marca 1888, pa do dné 27. julija 1889. leta. Kličemo nadarjenemu gospodu: Bog in pomoč njegova bodi vedno ž njim! Ako mu Bog pamet in zdravje ohrani in se bode vedno ravnal po geslu: »Previdno in počasi naprej«, čaka ga še lepa prihodnost! —

(Konec prih.)

Iz Celovca. Družbi sv. Mohorja je došlo letos nad 40 kratkočasnih in poučnih spisov. Izmed 18 krajših povesti ni bila nobena tako dovršena, da bi jo odbor mogel obdarovati. Vzprejel pa je daljšo povest »Domačija nad vse!«, katero je spisala znana pisateljica gospa Pavlina Pajk; priobčena bode v letošnjih »Slovenskih Večernicah«. Pet spisov poučne vsebine je dobilo darila in sicer: 1. »Herbert Turjaški«, spisal profesor Iv. Steskasa v Karlovcu; 2. »Oče Cene, uzor dobrega gospodarja in slovenskega poštenjaka«, spisal župnik J. Podboj v Planini; 3. »Dva sovražnika naše dece«, spisal doktorand zdravilstva J. Rakež v Gradcu; 4. »Dobra vzgoja — otrokom največji zaklad«, spisal prof. R. Čuček v Kopru; 5. »Pošta«, spisal prof. Iv. Vrhovec v Novem Mestu. V porabo je odbor vzprejel več pripovednih in poučnih spisov.

Iz Komenda. (Zahvala.) Dobrodelno društvo »Národna Šola« poslala je tukajšnji mladini že večkrat (na male novice) obilo šolskega blaga, za kar se prirčno zahvaljuje **vodstvo.**

Iz Ljubljane. Slavni rojstveni dan našega presvetlega česarja v nedeljo, v 18. dan preteč. meseca so tudi ljudske šole in učiteljstvo v Ljubljani, po vsi deželi in po vsi Avstriji slovesno praznovali ter molili: »Bog ohrani nam cesarja!«

— **Občni zbor** društva v pomoč učiteljem, njihovim vdovam in sirotam in društva v podporo slovenskemu ljudskemu šolstvu „Národne Šole“ bode jutri v 2. dan septembra t. l. v mestni dvorani. Ob 8. uri zjutraj bode pri sv. Jakobu sv. maša in ob 9. uri potem bode zborovalo najpred »vdovsko društvo« in za tem pa »Národna Šola«. Ker se bode posebno v vdovskemu društvu posvetovalo o važni stvari — o prena-

redbi društvenih pravil, — se nadejemo, da se bodo tega zborovanja udeležili največ vsi društveniki in tudi drugi g. g. učitelji in gspdč. učiteljice.

— Iz »Zaveze slovenskih učiteljskih društev«. Dnevni red seji upravnega odbora »Zaveze« dné 3. oktobra 1889. l. ob 10. uri dopoludne v prostorih »Slovenskega učiteljskega društva« na sv. Jakobu trgu št. 10, v Ljubljani: 1. Poročilo predsednikovega namestnika. 2. Poročilo tajnikovo o delovanji direktorija. 3. Razgovor o predlogih g. Gabrščka. 4. Društvene zadeve: Vabilo k pristopu. — Določitev društvenine pedagog. društvu v Krškem. — Društveno glasilo. 5. Določitev kraja in časa prihodnjemu občnemu zborovanju. 6. Posebni nasveti.

V Ljubljani v 16. dan avgusta 1889. l.

Za direktorij:

A. Razinger m. p.,
predsednikov namestnik.

Jos. Maier,
tajnik.

— Proti kajenju mladine. V državi »Conecticut« je strogo prepovedano kajenje mladini do izpolnenega 16. leta. Vsakega otroka in mladiča do one starosti kaznjujejo z zaporem od 8. do 15. dnij, ako ga zalotijo, da kadí. — Kaj takega bilo bi tudi pri nas na mestu. Tudi pri nas se je ta škodljiva razvada razširila iz mest celó na deželo, da se mora to studiti vsakemu razumnemu človeku. — Dokler mladina rase, jej kajenje škoduje — in tudi potem, če ni posebno trdnega zdravja. Če pa nimajo toliko pameti stariši in vzgojitelji, naj bi država prihitela na pomoč, kakor ona država v Ameriki, saj se očitno vidi, kakó čedalje bolj hira človeški rod vsled žganja in tobaka, in država že komaj dobiva zadostno število krepkih vojakov. S takim zakonom bi se nič ne omejila »novodobna« svoboda, saj otroci in šoli odrasli pobalini, ki mislijo, da nimajo nikogar nad sabo, če so se učiteljev iznebili, — ne smejo imeti še proste volje. Stariši slovenski, kje imate oči?!

Po „Soči“.

Premene pri učiteljstvu.

Gspdč. Luđovika Košenina, učiteljica v Dragatušu, gre stalno na 3. uč. mesto v Mokronog. — G. Stanko Novak, nadučitelj v Črmošnjicah, premeščen je na izpraznjeno uč. mesto v Dragatuš. — Stalno so nastavljeni g. g.: France Pfeifer kot nadučitelj v Domžalah; Feliks Malenšek, učitelj v Gorenjem Tuhinji in Robert Ziegler, učitelj v Šent-Jakobu pri Savi. — G. Janez Barlè, nadučitelj v Podzemelji, se je odpovedal uč. službi v Šent-Mihelu pri Novem Mestu.

Razpisi učiteljskih služeb.

Št. 504
okr. š. sv. Na enorazredni ljudski šoli na Selu pri Šumbregu s 400 gld. letne plače, s prostim stanovanjem in z opravično doklado. Prošnje za to službo naj se do 8. septembra t. l. vlagajo pri tukajšnjem uradu.

C. kr. okrajni šolski svèt v Novem Mestu v 21. dan avgusta 1889. l.

Št. 585
okr. š. sv. Na dvorazredni ljudski šoli na Mirni 2 učiteljsko mesto s 400 gld. letne plače. Prošnje naj se postavnim potom do 8. septembra t. l. vlagajo pri tukajšnjem uradu.

C. kr. okrajni šolski svèt v Novem Mestu v 21. dan avgusta 1889. l.

Nebliščeči lak za šolske table

se dobiva pri

Adolfu Hauptmann-u,

v tovarni oljnatih barv, firneža in lakov v Ljubljani.